20.5.2024

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Palvelualojen työnantajat Palta ry kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi hallituksen esityksestä eduskunnalle työvoimapalvelujen uudelleen järjestämiseen liittyvien lakien muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 37/2024).

Palta on EK:n toiseksi suurin jäsenliitto ja edustamme yli 2 000 palvelualoilla toimivaa jäsenyritystämme. Työllisyyden tuleva kasvu nojaa vahvasti palvelualoihin – uudet yritykset ja työpaikat syntyvät yksityisiin palveluihin ja julkisten työvoimapalvelujen toimivuus on Suomelle välttämätöntä. Palta myös edustaa laajasti henkilöstöpalvelualaa (yksityisiä palveluntuottajia), jotka ovat merkittävässä roolissa osaajapulan ratkaisemisessa ja työllisyyden edistämisessä.

Palta pitää kokonaisuudessaan HE 37/2024 mukaisia lainsäädännön muutostoimia välttämättöminä, jotta 1.1.2025 jälkeenkin työvoimapalvelujen toiminta jatkuu katkeamattomana ja säädöspohja on ajantasainen. Palta keskittyy asiantuntijalausunnossaan erityisesti työvoimapalvelun asiantuntijan työpanoksen parempaan kohdentumiseen palveluprosessissa sekä kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA) yhteistyövelvoitekirjauksiin liittyviin huoliin.

Palta ehdottaa eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kirjaavan mietintöönsä, että valiokunta pitää tärkeänä yhteiskehittämisen mahdollistaman jaoksen perustamista sekä edellyttää eduskunnan seuraavan, miten KEHA:n yhteistyö ja yhteiskehittäminen työvoimaviranomaisten kanssa toteutuu.

Työvoimapalvelun asiantuntijan harkintavaltaa palveluprosessissa tulee lisätä yli- ja alipalvelusta eroon pääsemiseksi

Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan työvoimapalveluiden kehittämistä jatketaan. Työnhakija-asiakkaiden palveluprosessia kevennetään rajallisten resurssien kohdentamista entistä tarkoituksenmukaisemmin ja asiakaslähtöisemmin. Työvoimapalvelun asiantuntijoille halutaan antaa enemmän harkintavaltaa ja samalla velvoittaa yksilöllisemmän työllistymisen edistämiseen. Käytännössä tavoitteiden toteutuminen edellyttää, että työvoimapalveluprosessin normitusta tulee keventää vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Parhaillaan työ- ja elinkeinoministeriössä (TEM) on käynnissä säädöshanke, jossa valmistellaan tarvittavia lakimuutoksia työvoimapalveluiden palveluprosessin kehittämiseksi. Hankkeessa tuotetussa arviomuistiossa on kuvattu julkisen työvoimapalvelun ydintehtävän eli työnvälityksen toimintaa. Tuore arviomuistio piirtää varsin masentavan kuvan julkisen työvoimapalvelun asiantuntijatyöpanoksen epätarkoituksenmukaisesta kohdentumisesta hallinnolliseen byrokratiaan sekä työnhakijoiden ali- ja ylipalvelusta. Työvoimapalvelujen ydintehtävä on auttaa työttömiä työnhakijoita työelämään ja nykyisessä palveluprosessissa tämä tehtävä on lähes mahdoton. Työvoimapalvelun henkilöstöresurssit kohdentuvat tällä hetkellä työttömyyden hoitoon työllisyyden edistämisen sijasta.

Palvelualojen työnantajat PALTA ry
Eteläranta 10, 6.krs, PL 62, 00131 Helsinki
Y-tunnus 0773798-8

palta.fi
+358 20 595 5000
info@palta.fi

Työnhakukeskusteluja ja täydentäviä työnhakukeskusteluja on voimassa olevan lain mukaan järjestettävä ilman harkintaa myös sellaisille työnhakijoille, joiden palvelutarve ei tätä edellyttäisi. Tämä on resurssien epätarkoituksenmukaista käyttöä sekä tuottaa palveluprosessiin yli- ja alipalvelua. Ehdotettu muutos, jonka mukaan työnhakijalle, jonka työttömyys on päättymässä kolmen kuukauden kuluessa tai joka on aloittamassa kolmen kuukauden kuluessa varusmies- tai siviilipalveluksen tai perhevapaan, ei pääsääntöisesti järjestettäisi työnhakukeskusteluja tai täydentäviä työnhakukeskusteluja, on pelkästään kannatettava. Myös muut ehdotetut muutokset työvoimapalveluprosessiin ovat tarpeellisia. Tällä tavoin on mahdollista kohdentaa TE-palvelujen rajalliset resurssit pääsääntöisesti työnhakijoihin, jotka aidosti tarvitsevat apua omassa työllistymisessään.

TEM:n joulukuussa 2023 eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle luovuttamassa selvityksessä nousi selkeästi esille, että nykyisen asiakaspalvelumallin toteutuma asiakastapaamisten sekä työhakuvelvoitteiden osalta on jäänyt kolmanneksen arvioitua alemmalle tasolle. TE-toimistojen ja kuntakokeiluiden henkilöstön arvion mukaan nykyinen asiakaspalvelumalli ei mahdollista yksilöllisten palveluiden tarjoamista asiakkaille, jotka palvelusta eniten hyötyisivät. Suurin kritiikki henkilöstöltä kohdentui palveluprosessin kaavamaisuuteen ja sen myötä tulevaan byrokratiaan, joka on suoraan pois virkailijoiden työn ytimestä eli asiakkaiden työllistymisen tukemisesta. Samat havainnot nousivat esille jo syksyn 2023 Valtion tarkastusviraston raportissa.

Palta katsoo, että nyt valiokunnan käsittelyssä oleva hallituksen esitys on välttämätön, mutta vasta ensimmäinen tarvittava korjausliike. Työvoimapalvelumallin parantamista muun muassa byrokratiaa poistamalla on jatkettava TEM:n parhaillaan käynnissä olevan säädöshankkeessa.

Työvoimaviranomaisten hankkimia lisäosia koskeva sääntely on tarpeellista, mutta kehittämis- ja hallintokeskuksen yhteistyövelvoitteen epämääräisyys huolestuttaa

Lausunnolla olevassa kokonaisuudessa siirtymäsäännöksiin ehdotetaan lisättävän mahdollisuus antaa kunnan tai kuntayhtymän palveluksessa olevalle käyttöoikeus työvoimapalvelujen valtakunnalliseen asiakastietojärjestelmään ennen järjestämisvastuun siirtymistä. Palta näkee lisäyksen tarpeellisena, jotta 1.1.2025 työvoimapalvelut käynnistyvät ilman katkoksia myös niissä kunnissa, jotka eivät ole olleet mukana työllisyyden kuntakokeiluissa. Palta kuitenkin muistuttaa, että henkilöasiakkaiden palveluiden jatkuvuuden rinnalla tulisi huolehtia myös työnantajapalveluiden jatkuvuudesta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että asiakastietoja voitaisiin käsitellä nykyisten käyttötarkoituksien lisäksi kehittämis- ja hallintokeskukselle säädettyjen kansainvälisen rekrytoinnin palveluiden ja valtakunnallisen työvoimapalveluiden sekä työttömyysturvan neuvontatehtävän hoitamiseen. KEHA-keskuksella olisi myös oikeus saada tulotietojärjestelmästä tietoja valtakunnallisten tietojärjestelmäpalveluiden tuottamiseksi. Paltan näkemyksen mukaan ehdotettu muutos on kannatettava ja jopa välttämätön

sujuvan asiakaspalvelun tuottamiseksi. Palta kuitenkin huomauttaa, että riskinä on etteivät työvoimaviranomaiset tule saamaan tämänkään tulotietojärjestelmäliitoksen myötä toiminnanohjauksen ja vaikuttavuuden arvioinnin tueksi riittävällä tarkkuudella olevia tietoja KEHA-keskuksen kautta.

Hallituksen esityksessä (37/2024) ehdotetaan, että työvoimapalvelujen valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen määrittelyä täsmennettäisiin toteamalla rajapintojen kehittäminen ja ylläpito tietojärjestelmäpalveluihin kuuluvaksi. KEHA-keskuksen tulisi kehittää tietojärjestelmäpalveluja yhteistyössä työvoimaviranomaisten kanssa käytettävien määrärahojen puitteissa.

Palta pitää ehdotettua täsmennystä ja yhteistyökirjausta asiallisena, mutta huomauttaa, että toistaiseksi ei ole määriteltynä tai olemassa toimintatapaa, jolla tätä yhteistyötä voitaisiin toteuttaa läpinäkyvästi, oikeanaikaisesti ja suunnitelmallisesti. Työvoimaviranomaisilla tulisi olla tiedossa prosessi ja toimintatavat, jolla ne saavat mahdolliset tietojärjestelmätarpeensa nostettua kehittämisen agendalle sekä myös kriteerit, joiden perusteella kehityshankkeet priorisoidaan. Hallituksen esityksen esitöissä on kirjattu, että tämä yhteistyö tapahtuisi yhteiskehittämisen kautta ja voisi konkreettisesti toteutua järjestämislain 22 §:ssä tarkoitetun työllisyyden edistämisen neuvottelukunnan tätä varten perustetussa jaostossa. Jaoston tehtäviin tulisi kuulua myös määräajoin katselmoida ja hyväksyä KEHA:n priorisointiehdotus työvoimaviranomaisten sekä muiden asiakkaiden ehdottamista kehityshankkeista. HE37/2024 jättää avoimeksi mikä taho tekee lopullisen priorisointipäätöksen.

Palta toteaa, että KEHA-keskuksen rajapintatarpeiden priorisointi ja toteuttaminen ovat normaalia palveluorganisaation toimintaa, jonka pitäisi pohjautua työllisyydenhoidon tuottavuuden ja vaikuttavuuden parantamiseen sekä työllisyyden kasvattamiseen. Priorisointi pitäisi tehdä avoimesti ja poikkihallinnollisesti. Niin ikään paras tuntemus lisäosan tarpeellisuudesta tai jopa välttämättömyydestä löytyy työvoimaviranomaisilta eikä KEHA:sta, joten päätös tulee ehdottomasti tapahtua aidossa läpinäkyvässä yhteistyössä työvoimaviranomaisten kanssa. Pahimmillaan, jos priorisointia lähdetään tekemään hallinto-oikeuden valitusrumban kautta, niin prosessista tulee äärimmäisen kallis sekä valtiolle että kunnille.

Palta kannattaa hallituksen esityksessä ehdotettua tarkennusta, jossa lisäosien liittäminen on mahdollista kieltää ja sulkea ehdotettujen kriteerien täyttyessä. Myös lisäosiin liittyvät henkilötietojen täsmennykset on syytä tehdä ja käyttövelvoitteen kanssa päällekkäisten lisäosien liittämisestä järjestelmään on voitava tietyin kriteerein kieltäytyä. Lakiehdotuksen esitöissä ei ole kuitenkaan määritelty mitä näillä lisäosilla tarkoitetaan ja millaisia ovat lisäosat, jotka menisivät päällekkäin käyttövelvollisuuden piirissä olevan järjestelmän kanssa. Jälleen kerran työvoimaviranomisilla tulisi olla tiedossa päällekäisyyden kriteerit ja toimintatavat, joilla ne saavat mahdolliset lisäosat KEHAlle arvioitavaksi.

Palta ehdottaa eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle kirjattavan mietintöön, että valiokunta pitää tärkeänä yhteiskehittämisen mahdollistaman jaoksen perustamista sekä edellyttää eduskunnan seuraavan, miten KEHA:n yhteistyö ja yhteiskehittäminen työvoimaviranomaisten kanssa toteutuu.

20.5.2024

On myös huomautettava, että KEHA:n määrärahat sekä resurssit tulee allokoida vuosittain siten, että ne mahdollistavat järjestelmän kehitystyön myös lisäosien osalta. Uutena toimijana työvoimapalvelujärjestelmään ovat tulossa työttömyyskassat ja ne ovat täysin riippuvaisia rajapintayhteistyön toimivuudesta KEHA-keskuksen kanssa. Ilman toimivia yhteiskehittämisen prosesseja on vaarana, että KEHA:sta kasvaa omanapainen supervirasto, joka istuu mittavien tietovarantojen ja vanhentuvien tietojärjestelmien päällä, kehittelee näennäisen tarpeellisia palveluratkaisujaan ja ei tue oikeanaikaisella toiminnallaan työllisyyspalvelujen vaikuttavuuden kehittymistä.

Kunnioittavasti

Milka Kortet
Johtava asiantuntija, elinkeinopolitiikka
Palvelualojen työnantajat Palta Ry